Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

21. svibnja 2015.*

„Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Nadležnost i izvršenje sudskih odluka u trgovačkim i građanskim stvarima – Uredba (EZ) br. 44/2001 – Članak 23. – Sporazum o prenošenju nadležnosti – Formalni uvjeti – Priopćenje elektroničkim sredstvima koja osiguravaju trajni zapis dogovora – Pojam – Opći uvjeti prodaje koje se može pregledati i ispisati s linka koji omogućuje njihovo prikazivanje u novom prozoru – Tehnika prihvaćanja ‚klikanjem'"

U predmetu C-322/14,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Landgericht Krefeld (Njemačka), odlukom od 5. lipnja 2014., koju je Sud zaprimio 4. srpnja 2014., u postupku

Jaouad El Majdoub

protiv

CarsOnTheWeb.Deutschland GmbH,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: M. Ilešič, predsjednik vijeća, A. Ó Caoimh, C. Toader (izvjestiteljica), E. Jarašiūnas i C. G. Fernlund, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Szpunar,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za njemačku vladu, T. Henze i J. Kemper, u svojstvu agenata,

— za Europsku komisiju, A.-M. Rouchaud-Joët i W. Bogensberger, u svojstvu agenata,

— za švicarsku vladu, M. Jametti, u svojstvu agenta,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez njegovog mišljenja,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: njemački

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 23. stavka 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001, L 12, str. 1., u daljnjem tekstu: Uredba Bruxelles I) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.)

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između J. El Majdouba, trgovca automobilima, i društva CarsOnTheWeb.Deutschland GmbH, povodom prodaje na internetskoj stranici tog društva motornog vozila tužitelju u glavnom postupku.

Pravni okvir

3 Članak 17. stavak 1. Konvencije o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, potpisane u Bruxellesu 27. rujna 1968. (SL 1972, L 299, str. 32.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 3.), kako je izmijenjena kasnijim konvencijama o pristupanju novih država članica toj konvenciji (u daljnjem tekstu: Konvencija iz Bruxellesa), glasi kako slijedi:

„Ako su se stranke, od kojih jedna ili više njih imaju domicil u državi ugovornici, pismenim sporazumom ili usmenim sporazumom o kojem postoji pismena potvrda dogovorile da će sud ili sudovi države ugovornice imati nadležnost u rješavanju svih sporova koji su proizašli ili bi mogli proizaći u vezi s određenim pravnim odnosom, taj sud ili ti sudovi imaju isključivu nadležnost. Taj sporazum o prenošenju nadležnosti postiže se:

a) u pisanom obliku, ili se potvrđuje u pisanom obliku;

ili,

b) u obliku koji je u skladu s praksom uvriježenom među strankama;

ili,

c) u međunarodnoj trgovini u obliku koji je u skladu s običajima koji su strankama poznati ili bi im morali biti poznati, a opće su poznati u međunarodnoj trgovini i redovito ih poštuju stranke ugovora iste vrste u okviru trgovine o kojoj je riječ.“

4 Prema uvodnoj izjavi 2. Uredbe Bruxelles I, njezin je cilj da države članice koje ta uredba obvezuje usvoje propise za ujedinjavanje pravila o sukobu nadležnosti u građanskim i trgovačkim stvarima te pojednostavljivanje formalnosti s ciljem brzog i jednostavnog priznavanja i izvršenja sudskih odluka.

5 Uvodne izjave 11. i 12. te uredbe, koje govore o odnosu između različitih pravila o nadležnosti kao i o njihovu cilju, glase kako slijedi:

„(11) Propisi o nadležnosti moraju biti izuzetno predvidljivi i utemeljeni na načelu da se nadležnost uglavnom utvrđuje prema domicilu tuženika, pri čemu takva nadležnost mora uvijek postojati, osim u nekim točno određenim slučajevima, u kojima je zbog predmeta spora ili autonomije stranaka opravdana neka druga poveznica. Domicil pravne osobe mora biti autonomno utvrđen kako bi zajednička pravila bila transparentnija i kako bi se izbjegli sukobi nadležnosti.

(12) Osim domicila tuženika, trebale bi postojati alternativne osnove za utvrđivanje nadležnosti, utemeljene na bliskoj vezi između suda i postupka ili radi olakšavanja ispravnog suđenja.“

6 Uvodna izjava 19. navedene uredbe navodi da bi trebao biti osiguran kontinuitet između Konvencije iz Bruxellesa i te uredbe.

7 Članak 2. stavak 1. Uredbe Bruxelles I navodi načelo prema kojem se osobama s domicilom u nekoj državi članici sudi pred sudovima te države članice, bez obzira na njihovo državljanstvo.

8 Članak 3. stavak 1. te uredbe, koji je dio njezina poglavlja II., određuje:

„Protiv osoba s domicilom u državi članici može se podnijeti tužba pred sudovima druge države članice samo na temelju pravila iz odjeljaka 2. do 7. ovog poglavlja.“

9 Navedeno poglavlje II. sadrži odjeljak 7., pod nazivom „Ugovorena nadležnost“. Članak 23., koji se nalazi u tom odjeljku, u stavcima 1. i 2. određuje:

„1. Ako se stranke, od kojih jedna ili više njih ima domicil u državi članici, sporazume da će sud ili sudovi države članice biti nadležni za sporove koji nastanu ili su nastali u vezi s određenim pravnim odnosom, nadležan će biti taj sud ili ti sudovi. Takva nadležnost je isključiva, osim ako su stranke postigle drugačiji sporazum. Takav sporazum o prenošenju nadležnosti postiže se:

a) u pisanom obliku, ili se potvrđuje u pisanom obliku; ili

b) u obliku koji je u skladu s praksom uvriježenom među strankama; ili

c) u međunarodnoj trgovini u obliku koji je u skladu s običajima koji su strankama poznati ili bi im morali biti poznati, a opće su poznati u međunarodnoj trgovini i redovito ih poštuju stranke ugovora iste vrste u okviru trgovine o kojoj je riječ.

2. Svako priopćenje elektroničkim sredstvima koja osiguravaju trajni zapis dogovora, jednako je vrijedno kao i ‚pisani oblik'.“

Glavni postupak i prethodno pitanje

10 Tužitelj u glavnom postupku, trgovac automobilima sa sjedištem u Kölnu (Njemačka), na internetskoj stranici koja pripada tuženiku u glavnom postupku, čije je sjedište u Ambergu (Njemačka), kupio je električno motorno vozilo po vrlo povoljnoj cijeni. Međutim, prodavatelj je poništio tu prodaju zbog navodno pretrpljene štete koja je na tom vozilu bila utvrđena tijekom pripreme za njegov prijevoz s ciljem isporuke kupcu.

11 Smatrajući da je riječ samo o izgovoru koji mu omogućuje poništiti tu prodaju, koja je bila nepovoljna za prodavatelja zbog niske cijene, tužitelj u glavnom postupku podnio je tužbu Landgerichtu Krefeld. Od tog je suda tražio da prodavatelju naloži da prenese vlasništvo navedenog vozila.

12 Tužitelj u glavnom postupku ističe da je njegova ugovorna stranka tuženik u glavnom postupku sa sjedištem u Njemačkoj, a ne društvo majka istoga sa sjedištem u Belgiji, i da je stoga sud koji je uputio zahtjev nadležan odlučiti u ovom predmetu.

13 Suprotno tomu, tuženik u glavnom postupku navodi da njemački sudovi nisu nadležni u tom području. Članak 7. općih uvjeta prodaje za transakcije ostvarene na internetu, koji su dostupni na internetskoj stranici tog društva, sadrži sporazum o prenošenju nadležnosti u korist suda sa sjedištem u Leuvenu (Belgija). On nadalje ističe da nema svojstvo ugovorne stranke tužitelja u glavnom postupku jer to svojstvo ima njegovo društvo majka. Tužitelj u glavnom postupku ne može tvrditi da za to nije znao, s

obzirom na to da je, s jedne strane, tražio od belgijskog društva majke izdavanje računa bez poreza na dodanu vrijednost te mu ga je ono izdalo s podacima društva majke i da je, s druge strane, uplatio cijenu predmetnog motornog vozila na belgijski račun.

14 Tužitelj u glavnom postupku, međutim, ne osporavajući taj način plaćanja, smatra da sporazum o prenošenju nadležnosti iz tog članka 7. nije valjano unesen u kupoprodajni ugovor, s obzirom na to da nije u pisanom obliku u skladu s odredbama iz članka 23. stavka 1. točke (a) Uredbe Bruxelles I. On tvrdi da se internetska stranica tuženika u glavnom postupku koja sadrži njegove opće uvjete prodaje ne otvara automatski tijekom registracije ni tijekom svake kupnje. Upravo suprotno, potrebno je odabrati polje koje sadrži naznaku „kliknuti ovdje da biste otvorili opće uvjete isporuke i plaćanja u novom prozoru“ (tehnika prihvaćanja „klikom“ nazvana „*click-wrapping*“). Nasuprot tome, zahtjevi iz članka 23. stavka 2. Uredbe Bruxelles I poštovani su ako se prozor koji sadrži opće uvjete otvara automatski. Uz to, sporazum o prenošenju nadležnosti također je nevaljan jer je proizvoljan i neočekivan.

15 Sud koji je uputio zahtjev želi znati udovoljava li tehnika prihvaćanja „klikom“, kojom kupac pristupa općim uvjetima prodaje koji se pojavljuju na internetskoj stranici pritiskanjem na poveznicu koja otvara jedan prozor, zahtjevima članka 23. stavka 2. Uredbe Bruxelles I. Ako se ti uvjeti mogu spremiti i ispisati odvojeno, taj se sud pita može li se takva tehnika smatrati priopćenjem elektroničkim sredstvima koje osigurava trajni zapis ugovora o prodaji i da je stoga pisani oblik u smislu te odredbe. Naime, ako bi to bio slučaj, sporazum o prenošenju nadležnosti u korist belgijskog suda bio bi valjan i Landgericht Krefeld ne bi bio nadležan za vođenje postupka.

16 Nadalje, taj sud smatra da je ugovorna stranka tužitelja u glavnom postupku društvo sa sjedištem u Njemačkoj, a ne njegovo belgijsko društvo majka. Sukladno tomu, u nedostatku sporazuma o prenošenju nadležnosti, tužba za prijenos vlasništva koja je podnesena pred njime trebala je biti pokrenuta u Njemačkoj. Međutim, taj tužitelj ne može smatrati taj sporazum neočekivanim jer je znao za strani element prodaje koju je postigao i tražio je izdavanje međunarodnog računa u kojem su navedeni podaci navedenog društva majke.

17 Sud koji je uputio zahtjev smatra da se člankom 23. stavkom 2. Uredbe Bruxelles I ne zahtijeva da se sporazum o prenošenju nadležnosti doista ispiše ili da ga jedna od ugovornih stranaka spremi. Prema tom sudu, ta odredba kao jedini uvjet postavlja da bude „moguće“ osigurati trajni zapis tog dogovora. Na taj način, priopćenje elektroničkim sredstvima treba omogućiti takav trajni zapis s ciljem udovoljavanja zahtjevima koji su postavljeni u tom članku 23. stavku 2.

18 Sud koji je uputio zahtjev smatra da tehnika prihvaćanja „klikom“, koja je predmet spora, omogućuje i ispis i spremanje općih uvjeta koji sadrže sporazum o prenošenju nadležnosti, s obzirom na to da se tekst s općim uvjetima otvara na odvojenoj stranici nakon jednog „klika“ i druga ugovorna stranka može ga ispisati ili spremiti. Okolnost da se prozor koji sadrži navedene uvjete otvara ili ne otvara automatski u tom pogledu nije važna.

19 U tim je okolnostima Landgericht Krefeld odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Udovoljava li takozvani *click-wrapping* uvjetima za priopćenje elektroničkim sredstvima u smislu članka 23. stavka 2. Uredbe [Bruxelles I]?“

O prethodnom pitanju

20 Prethodnim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u bitnome pita treba li članak 23. stavak 2. Uredbe Bruxelles I tumačiti na način da tehnika prihvaćanja „klikanjem“ općih uvjeta kupoprodajnog ugovora koji sadrže sporazum o prenošenju nadležnosti, poput onoga u glavnom postupku, sklopljenog elektroničkim putem, predstavlja priopćenje elektroničkim sredstvima koje omogućava trajni zapis tog ugovora u smislu te odredbe.

21 Kao što to proizlazi iz odluke suda koji je uputio zahtjev, okolnosti glavnog postupka u bitnome su obilježene činjenicom da potencijalni kupac prije nego što izvrši kupnju mora izričito prihvatiti, označivši odgovarajući kvadratić, prodavateljeve opće uvjete prodaje. Međutim, ta radnja ne vodi automatski do otvaranja dokumenta koji sadrži prodavateljeve opće uvjete, za što je nužan dodatni klik na posebnu poveznicu predviđenu u tu svrhu.

22 U glavnom postupku nesporno je da predmetni opći uvjeti sadrže sporazum o prenošenju nadležnosti koji za sporove poput onoga u glavnom postupku propisuje nadležnost suda sa sjedištem u Leuvenu. Tužitelj u glavnom postupku, međutim, smatra da tehnika prihvaćanja općih uvjeta „klikom“ ne ispunjava uvjete propisane u članku 23. stavku 2. Uredbe Bruxelles I jer se prozor koji sadrži te uvjete ne otvara automatski tijekom registracije na internetskoj stranici niti tijekom transakcije. Posljedično, ne može se protiv njega pozvati na taj sporazum o prenošenju nadležnosti.

23 Dakle, treba ispitati može li u takvim okolnostima biti dovedena u pitanje valjanost klauzule o prenošenju nadležnosti koja je sadržana u ugovoru sklopljenom elektroničkim putem u smislu članka 23. stavka 2. Uredbe Bruxelles I, uz pretpostavku uporabe tehnike prihvaćanja „klikom“.

24 Glede toga, uvodno treba podsjetiti da je prema tekstu članka 23. stavka 1. Uredbe Bruxelles I nadležnost suda ili sudova države članice koju su dogovorile ugovorne stranke sporazuma o prenošenju nadležnosti u načelu isključiva. Kako bi bio valjan, taj sporazum postiže se u pisanom obliku ili se potvrđuje u pisanom obliku ili u obliku koji je u skladu s praksom uvriježenom među strankama, ili u međunarodnoj trgovini u obliku koji je u skladu s običajima koji su strankama poznati ili bi im morali biti poznati. Na temelju stavka 2. tog članka, „svako priopćenje elektroničkim sredstvima koja osiguravaju trajni zapis dogovora“ treba promatrati kao da ima „pisani oblik“.

25 Treba navesti da odredbe članka 23. Uredbe Bruxelles I u pogledu uvjeta koje određuju treba tumačiti restriktivno s obzirom na to da one isključuju kako nadležnost utvrđenu općim načelom suda sjedišta tuženika sadržanu u članku 2. te uredbe tako i posebne nadležnosti sadržane u njezinim člancima 5. do 7. (vidjeti po analogiji presudu MSG, C-106/95, EU:C:1997:70, t. 14. i navedenu sudsku praksu).

26 Kao prvo, članak 23. stavak 1. Uredbe Bruxelles I jasno navodi da je njegovo područje primjene ograničeno na slučajeve u kojima se stranke „sporazume“ o sudu. Kao što to proizlazi iz uvodne izjave 11. te uredbe, ta suglasnost volja između stranaka jest to što opravdava dogovoreno prvenstvo, u ime načela autonomije volje, za izbor suda koji je različit od onoga koji bi eventualno bio nadležan na temelju navedene uredbe (presuda Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, t. 26.).

27 Glede toga, valja podsjetiti da, s obzirom na to da Uredba br. 44/2001 zamjenjuje Konvenciju iz Bruxellesa, tumačenje koje je Sud dao u odnosu na odredbe te konvencije vrijedi i za odredbe te uredbe ako se odredbe tih akata mogu smatrati istovjetnima (vidjeti osobito presudu Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, t. 18.).

28 Takav je slučaj i u odnosu na članak 17. stavak 1. navedene konvencije i članak 23. stavak 1. Uredbe Bruxelles I, koji su sastavljeni na gotovo identičan način (presuda Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, t. 19.).

29 Sud je u pogledu članka 17. stavka 1. Konvencije iz Bruxellesa presudio da, uvjetujući valjanost klauzule o prenošenju nadležnosti postojanjem „sporazuma“ između stranaka, ta odredba nameće sudu pred kojim je podnesena tužba obvezu da na prvome mjestu ispita je li klauzula koja mu prenosi nadležnost doista bila predmet suglasnosti između stranaka, što se mora očitovati na jasan i precizan način, i da je svrha oblika koji se zahtijevaju navedenim člankom da se osigura da se doista uspostavila suglasnost između stranaka (vidjeti presudu MSG, C-106/95, EU:C:1997:70, t. 15. i navedenu sudsku praksu).

30 Iz toga slijedi da je, poput cilja koji se želi postići člankom 17. stavkom 1. Konvencije iz Bruxellesa, stvarna suglasnost zainteresiranih stranaka jedan od ciljeva članka 23. stavka 1. Uredbe Bruxelles I (vidjeti presudu Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, t. 28. i navedenu sudsku praksu).

31 U ovom je slučaju, kao što to proizlazi iz odluke suda koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku, kupac iz glavnog postupka na izričit način prihvatio predmetne opće uvjete, označivši odgovarajući kvadratić na internetskoj stranici odnosnog prodavatelja.

32 Kao drugo, prema članku 23. stavku 2. Uredbe Bruxelles I, koji predstavlja novu odredbu u odnosu na članak 17. Konvencije iz Bruxellesa, a dodan je kako bi se vodilo računa o razvoju novih komunikacijskih tehnologija, valjanost sporazuma o prenošenju nadležnosti poput onoga u glavnom postupku može, među ostalim, ovisiti o mogućnosti osiguravanja trajnog zapisa.

33 Glede toga, iz doslovnog tumačenja te odredbe proizlazi da ona zahtijeva da se ponudi „mogućnost“ da se osigura trajni zapis sporazuma o prenošenju nadležnosti, neovisno o tome je li kupac doista trajno zapisao tekst općih uvjeta nakon ili prije nego što je označio kvadratić koji naznačuje da prihvaća navedene uvjete.

34 Nadalje, iz izvješća s obrazloženjem profesora Pocara o Konvenciji o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, koja je potpisana 30. listopada 2007. u Luganu (SL 2009, C 319, str. 1., t. 109.), jasno proizlazi da, kako bi se znalo udovoljava li se formalnim uvjetima te odredbe, „treba odrediti je li moguće osigurati trajni zapis priopćenja elektroničkim putem ispisujući ga, spremajući ga na magnetnoj vrpci ili na disku ili ga pohranjujući na drukčiji način“ i da je to slučaj „čak i kada sporazum stvarno nije bio trajno osiguran“, na način da „osiguravanje zapisa ne predstavlja traženi uvjet da se zajamči formalna valjanost ili postojanje klauzule“.

35 Taj zaključak također je potvrđen povijesnim i teleološkim tumačenjem članka 23. stavka 2. Uredbe Bruxelles I. Naime, prema obrazloženju prijedloga Uredbe Vijeća (EZ) o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, koji je predstavila Komisija u Bruxellesu 14. srpnja 1999. [COM(1999) 348 *final*], svrha je te odredbe da zahtijevanje sporazuma u „pisanom obliku“ ili sporazuma koji je potvrđen u „pisanom obliku“ ne dovodi u pitanje valjanost klauzule o izboru suda sjedišta koji nije sklopljen u pisanom obliku, ali čiji je sadržaj dostupan putem zaslona računala.

36 Cilj je te odredbe, dakle, da se s određenim oblicima elektroničkih priopćenja postupa kao s pisanim oblikom, kako bi se pojednostavnilo sklapanje ugovora elektroničkim putem, s obzirom na to da se priopćenje odnosnih podataka osigurava i ako su ti podaci dostupni na zaslonu računala. Kako bi se elektroničkim priopćenjem mogla osigurati ista jamstva, osobito u vezi s dokazima, dovoljno je da bude „moguće“ spremiti i ispisati podatke prije sklapanja ugovora.

37 Doduše, tumačenjem članka 5. stavka 1. Direktive Europskog parlamenta i Vijeća 97/7/EZ od 20. svibnja 1997. o zaštiti potrošača s obzirom na sklapanje ugovora na daljinu (SL L 144, str. 19.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 30.), na temelju kojeg potrošač za određene podatke mora „primiti“ „pismenu potvrdu ili potvrdu na nekom drugom trajnom mediju“, Sud je u točki 51. presude Content Services (C-49/11, EU:C:2012:419) presudio da trgovinska praksa

koja se sastoji u omogućavanju dostupnih podataka samo putem poveznice na internetskoj stranici ne udovoljava zahtjevima navedene odredbe, s obzirom na to da te podatke nije „dostavilo“ odnosno poduzeće niti ih je „primio“ potrošač u smislu te iste odredbe, i da se takvu internetsku stranicu ne može smatrati „trajnim medijem“ u smislu navedenog članka 5. stavka 1.

38 Međutim, potrebno je utvrditi da to tumačenje ne može biti preneseno na članak 23. stavak 2. Uredbe Bruxelles I, s obzirom na to da se i tekst članka 5. stavka 1. Direktive 97/7, koji izričito zahtijeva priopćenje podataka na trajnom mediju, i cilj te odredbe, koji se posebno odnosi na zaštitu potrošača, razlikuju od onoga iz navedenog članka 23. stavka 2.

39 U glavnom predmetu nije sporno da tehnika prihvaćanja „klikanjem“ omogućuje ispis i spremanje teksta predmetnih općih uvjeta prije sklapanja ugovora. Stoga okolnost da se internetska stranica koja sadrži te uvjete ne otvara automatski tijekom registracije na internetskoj stranici i tijekom svake kupnje ne može dovesti u pitanje valjanost sporazuma o prenošenju nadležnosti.

40 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na postavljeno pitanje treba odgovoriti da članak 23. stavak 2. Uredbe Bruxelles I treba tumačiti na način da tehnika prihvaćanja „klikanjem“ općih uvjeta kupoprodajnog ugovora koji sadrže sporazum o prenošenju nadležnosti, poput onoga u glavnom postupku, sklopljenog elektroničkim putem, predstavlja priopćenje elektroničkim sredstvima koje osigurava trajni zapis tog ugovora u smislu te odredbe, kada ta tehnika omogućuje ispis i spremanje teksta tih općih uvjeta prije sklapanja ugovora.

Troškovi

41 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) odlučuje:

Članak 23. stavak 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima treba tumačiti na način da tehnika prihvaćanja „klikanjem“ općih uvjeta kupoprodajnog ugovora koji sadrže sporazum o prenošenju nadležnosti, poput onoga u glavnom postupku, sklopljenog elektroničkim putem, predstavlja priopćenje elektroničkim sredstvima koje osigurava trajni zapis tog ugovora u smislu te odredbe, kada ta tehnika omogućuje ispis i spremanje teksta tih općih uvjeta prije sklapanja ugovora.

Potpisi